

All Serenths Sing: Shining On the Inside, Shining On the Outside

**נקל לי יותר להאמין כי יבושו שבע הימים מלהאמין כי יהודי שיודע
לשיר, זאהל ניט זינגען אין שבת.**

-תורת אבות (שבת, אות כז')

הגר"א (מובא בשמו בהקדמה לפאת השולחן)

כי רוב טעמי תורה, וסודות שירי הלויים וסודות תיקוני הזהר, אי אפשר לידע בלעדיה. ועל ידה יכולים בני אדם למות בכלות נפשם מנעימותיה, ויכולים להחיות מתים בסודותיה הגנוזים בתורה... כמה ניגונים וכמה מידות הביא משה רבנו עליו השלום מהר סיני, והשאר מורכבים בתורה שבעל פה המצויה בידינו.

ספר שולחן של ארבע - השער הראשון

וכבר ידעת מחכמת היצירה באדם שיש בו שבעה נקבים. ב' אזנים. ב' נחירים. ב' עינים והשביעי הפה. והקב"ה בחר בשביעיות. ברא רקיעים ובחר בשביעי שהוא ערבות שנא' (תהלים סח) סולו לרוכב בערבות, ברא שבעת ימי השבוע ובחר בשביעי שהוא שבת הוא שאמר (שם קלט) ימים יוצרו ולו אחד בהם. ברא ז' אקלמים ובחר בז' שהוא ארץ ישראל שנא' (שם קלב) כי בחר ה' בציון. והתבונן ע"ז הפסוק (בראשית יב) והכנעני אז בארץ, ובסוד פסוק (משלי לא) וחגור נתנה לכנעני, החגור נתון באמצע הגוף. ברא שבעה נקבים בראש ובחר בשביעי שהוא הפה, וידוע שלא בחר בו מפני האכילה והשתיה אלא מפני התורה והמצוה ושיברך לשמו ושיספר תהלתו כענין השמים וצבאותיהם המספרים כבודו כמו שאמר (תהלים יט) השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. וכן כתוב (ישעיה מג) עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו. ומן הידוע שכל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, וכן הודיענו הנביא כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וכתוב (משלי יז) כל פעל ה' למענהו וכו' למענהו לקלו מלשון (שמות טו) ותען להם מרים, ואם הכל נברא לקלו אצ"ל הפה שהוא כלי מיוחד לקלו שלא נברא אלא לכך:

ספר בראשית פרק מג

(יא) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם כֵּן אֶפֹּא זֹאת עֲשׂוּ קָחוּ מִזְמַרְת הָאָרֶץ בְּכֻלֵּיכֶם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְחָה מֵעֵט צָרִי וּמֵעֵט דְּבֶשׂ נְכֹאת וְלֹט בְּטָנִים וּשְׂקָדִים:

רש"י על בראשית פרק מג פסוק יא

מזמרת הארץ - מתורגם מדמשבח בארעא שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם:

ספר גור אריה על בראשית פרק מג פסוק יא

[יא] שהכל מזמרין עליו. לא שיהיה פירושו לשון 'תזמור' כלומר שיקחו ממה שנקצר בארץ, זה לא יתכן, כי כל דבר נקצר ואין זה מנחה, כי לא תבא מנחה רק מדבר המשובח:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף עד/ב

כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מאי דכתיב כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו שבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ ישראל ואלו הן שבעה ימים ימה של טבריא וימה של סדום וימה של חילת וימה של חילתא וימה של סיבכי וים אספמא וים הגדול ואלו הן ארבעה נהרות ירדן וירמוך וקירומיון ופיגה.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה/ב-ו/א

אמר רבי יוחנן כי הוינא טליא אמינא מלתא דשאינא לסבייא ואישתכח כוותי...כינרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה כינרת דמתיקי פירא כקלא דכינרי.

תוספות סנהדרין דף לז/ב

מכנף הארץ זמירות שמענו - כתוב בתשובת הגאונים שאין בני א"י אומרים קדושה אלא בשבת דכתיב (ישעיה ו) גבי חיות שש כנפים לאחד וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול וכשיגיע שבת אומרים

החיות לפני המקום רבש"ע אין לנו עוד כנף והקב"ה משיב להם יש ליעוד כנף אחד שאומר לפני שירה שנאמר
מכנף הארץ זמירות שמענו:

רש"י על שמות פרק טו פסוק א

אז ישיר משה - אז כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה וכן (יהושע י) אז ידבר יהושע וכן (מ"א ז) ובית יעשה
לבית פרעה חשב בלבו שיעשה לה אף כאן ישיר אמר לו לבו שישיר וכן עשה ויאמרו לאמר אשירה לה'. וכן
ביהושע כשראה הנס אמר לו לבו שידבר וכן עשה ויאמר לעיני כל ישראל וכן שירת הבאר שפתח בה אז ישיר
ישראל פירש אחריו עלי באר ענו לה (מ"א יא) אז יבנה שלמה במה פירשו בו חכמי ישראל שבקש לבנות ולא
בנה למדנו שהיו"ד ע"ש המחשבה נאמרה זהו ליישב פשוטו.

ספר גור אריה על שמות פרק טו פסוק א

[א] אז כשראה הנס וכו'. רצה לתקן היו"ד של "ישיר" שהוא לשון עתיד, ותירץ דפירושו כשראה הנס - עלה
בלבו שישיר, והוי שפיר לשון עתיד. וקשיא אם כן למה כתב זה שעלה בלבו שישיר, והרי מבואר בכתוב
שהיה שר, והוי למכתב 'אז שר משה', ולמה לי להאריך ולומר 'עלה בלבו שישיר - וכן עשה', ויש לומר מפני
שהפעל של השירה היא בלב, כי כאשר יגיע השמחה בלב הצדיקים עולה בלבם השירה, ואין לך ספק כי בכל
לב היו משוררין ושמחים. ולכך כתיב "אז ישיר" שהיה עולה בלבם לומר שירה, כלומר שהגיע בלבם השמחה
מן הנס, ולא שהיו מכריחים עצמם אל השירה על ידי שכלם כאדם שהוא מכריח עצמו לדבר, שאם כן לא היה
שירה בשמחה, אבל השירה שהיא בשמחה - מתחלה מתחדש לו שמחה גדולה בלב, ומזה עלה בלבו שישיר,
ולפיכך דרך לדבר בענין השירה בלשון עתיד:

שפת אמת ספר שמות - פרשת בשלח - שנת [תרנ"ד]

כי יצ"מ הוא מה שזוכין לצאת מן המיצר. וכמו כן החירות באדם שלא להיות מקושר בתאוות הגוף והגשמיות.
אבל קי"ס הוא להעביר כל המצרים. והוא בחי' השבת. כדאיתא במד' סוף פ' בא כי שביעי של פסח הוא בחי'
השבת. ונק' נחלה בלי מצרים. וכמו שהי' אז. כי מקודם נגאלו מת"י פרעה. אבל הי' עוד חשש פן ינחם העם
כו'. אבל בקי"ס נאבדו כל המצרים.

מהר"ל (גבורות השם, פרק מו)

תעיין ותמצא שהגשם יש לו חלופי ו' צדדין והם המעלה והמטה ימין ושמאל פנים ואחור, וכל שש צדדין
אלו מתיחסים אל הגשמית בעבור שכל צד יש לו רחוק וזהו גדר הגשם. אמנם יש בו שביעי והוא האמצעי
שאינו נוטה לשום צד ומפני שאינו מתיחס לשום צד דומה לדבר שהוא בלתי גשמי שאין לו רוחק, ולפיכך יש
גם כן לזמן המתיחס ומשתתף עם הגשם ששה ימים והם ימי חול, אבל השביעי קדוש, ונמצא כי שבעה ימי
שבוע הם דומים לגשם הפשוט שיש לו ששה קצות והאמצעי שבשניהם זהו ענין ששת ימי חול והשביעי הוא
קדש.

שם משואל (בהעלותך, שנת תר"ע)

צריך האדם להתבייש מקדושת שבת ולסלק את החומריות מעליו, כי איך יוכל לגשת אל השבת והוא משוקע
בחומריות, ואין לבוא אל שער המלך בלבוש שק. וזהו ג' ימים לפני השבת, היינו להכין א"ע לקדושת השבת,
וג' ימים לאחר השבת, היינו לראות להשאר בקדושת השבת ולהתבייש ליכנס לחומריות מאחר שהי' לו אור
גדול כזה.

ליקוטי דיבורים על פרשת בשלח

(א) "ויהי בשלח פרעה את העם", אמרו במדרש (פ"כ ב') "וכי פרעה שלחם בלעם אמר "אל מוליאם ממלרים" וכאן כתיב "ויהי בשלח פרעה", אלא מלמד שהי' פרעה מלוח אוחס וא"ל החפלו וזקשו עלי רחמים וכו' ואין שילוח האמור כאן אלא לוי, שנאמר "ואצרכם הולך עמם לשלחם". איחא במהר"ל כי מלח לוי שורשו הוא מלשון חיבור, ועיניה הוא כי ע"י הלוי נשאר קשר בין שני האנשים, ופירושו צספרים כי כאן ג"כ כתיב ויהי בשלח פרעה, ואמרו כי שילוח זה הי' בו ענין של לוי, היינו שנחלוח פרעה ונתחבר לבני, כי עדיין לא ניתק קשרם לגמרי ממלרים, ואף שיאלו ממלרים ונגאלו משם, אבל עדיין הי' להם אחיזה קשר להמלריים, וזהו הלשון "ויהי" המורה על צרה, כי זאת הייתה צרה לבני שעדיין נתלוח עמם פרעה כי עדיין לא נדלו לגמרי מאח המלריים. ולכן ממשיך הפסוק "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתיים", כי מטעם זה שהי' להם עדיין חיבור להמלריים לא רצה הקב"ה להנחותם דרך פלשתיים, כי הפלשתיים הם קרובים מאוד לעומאת מלרים, וצסם משמואל מציא צסם האצני נזר כי מלח פלשתיים הוא מלשון מפולש, [כמו מצוי מפולש], ופירושו שהפלשתיים היו ממוצע בין ארץ מלרים לארץ כנען, כי משפחתם היא ממלרים [ע"י צראשית

י"ד, וצרש"י שם] וארלם שייכת לכנען, ויש להם שייכות לאלו צ' הקליפות של עומאת, ולכן כיון שהי' לבני עדיין קשר להמלריים, ועדיין לא יאלו משם לגמרי, לא הי' ציכולחם לילך דרך ארץ פלשתיים, כי קרוב הוא, שטומאת פלשתיים קרוב לטומאת מלרים, ולכן אין זה הדרך לנתק הקשר מהמלריים, ויש צזה סכנה שיחדצקו צטומאת הפלשתיים צעצרים דרך ארלם.

ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף, ואמרו חז"ל (צמכילתא) ר"א אומר דרך כדי ליגען כד"א ענה בדרך וגו' המדבר כדי לרפן שנאמר המוליכך צמדבר הגדול והנורא, ים סוף לנסותן שנאמר וימרו על ים צים סוף, ר"א דרך כדי ליתן להם את החורה שנאמר מכל הדרך וגו', המדבר כדי ליתן להם המן כמו שנאמר המאכילך מן צמדבר, ים סוף כדי לעשות להם נסים שנאמר ויגער צים סוף ויחרב, ע"י"ש. וצאמת שני המ"ד דצרו מענין אחד, אלא שהם דצרו מצ' לדדי המצבע, שר"א מדבר מצחינת סור מרע, ור"י מדבר מצחי עשה טוב, ר"א מדבר מוליאח בני מהמ"ט שטרי עומאת, ומסיבה זו היחה לורך לסדר הזה של הדרך כדי לייגעם, ומדבר כדי לרפן, כי הי' לורך לנתק הקשר שבין בני ישראל למלרים, כי הי' צכח מלרים להשר בני צהשר

חזק ואמין לעומת מלרים, וכמו שאמרו אין עבד יכול לברוח ממלרים, היינו שנתקשרו בקשר חזק לעומת מלרים, ובהגאולה ממלרים חזק ממה שהי' גאולת הגופים ממלרים, הי' צו גם ענין של גאולת הנפש, והיינו שיליאת מלרים מתפרש צב' אופנים, היינו יליאת הגופים ממלרים, ויליאת המלרים מנפש ישראל, להוליח מתוך נפשות צנ"י עומת מלרים, וללורך זה היחה היגיעה צמדבר. ור"י מדבר מבחי' הכניסה להשערי קדושה, שכפי שילאו צנ"י משערי עומתה כן נכנסו לעומת זאת לשערי הקדושה, וצזה שנחטלו להשערי הקדושה ממילא נתבעל הקשר להמלריים ודרכיהם, כי כל הדרך הזה הי' לנתק הקשר עם המלריים, ומנינו צזה"ק שאמרו "וחמשים עלו צני ישראל", — שחמשים פעמים ילאו, פי' שילאו מכל החמישים שערי עומתה, וכל יליאת משער של עומתה נקרא יליאת מלרים, וצאלו הימים שהלכו בדרך המדבר עד קבלת החורה, צכולם היחה יליאת מלרים, שצכל יום ויום ילאו משער עומתה אחד של מלרים, עד שצאו למתן תורה ואז ילאו לגמרי מכל שעבוד להמלריים, וכמו שמפי' הגר"א¹ כי צעת ששמעו אנכי הי' אלקיך אשר הולחתך מארץ מלרים, אז הי' גמר היליאת מעומת מלרים, וזה הי' השער חירות של צנ"י, כי אז ניתק הקשר עם המלריים לגמרי, ולא נשאר רושם מהם אף כנקודה קטנה צצני ישראל.

כשנדייק צדברי ר"י צמכילתה נראה שלכאורה הי' לריך להיות הסדר להיפוך, מקודם קריעת ים סוף ואח"כ קבלת החורה כפי הסדר של המקרים, אלא שהענין הי' שמדבר קודם מהתכלית המכוון, שהתכלית ציליאתם ממלרים הי' קבלת החורה, ושם הגיעו אל שיא השלימות, וילאו לגמרי ממלרים, וכמו שכחוצ צסדר הי' לשונות של גאולה, "ולקחתי אתכם לי לעם ויהייתי לכם לאלקים", וזו הי' הלשון הרצעי, שזה התכלית צכל הגאולה שיצאו לידי דרגה זו, שהקצ"ה ייחד עליהם שמו "ויהייתי לכם לאלקים", וזה נתקיים צמעמד הר סיני, שנאמר להם אנכי הי' אלקיך, שהקצ"ה ייחד עליהם שמו, כלשון המכילתה "אלקי אני לכל צרי-ה, אבל עליך יחדתי שמי ציותר". קריעת ים סוף וירידת המן הי' הכנה לקבלת החורה, וכמו שמצואר צרמצ"ן, כי קריעת ים סוף היחה הכנה לאכילת המן, וכמו שכחצ "ומאוחה שעה נתעלית נפשם להתקיים צתולדותיו שהי' המן", ומהמן זכו לקבלת החורה, וכמו שאמרו "לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן". ומצואר מדברי הרמצ"ן כי קריעת ים סוף מלבד הכנס שהי' שם, הי' צזה ענין של התעלות נפש, וכן אמרו צספרים דכמו שמצואר מדברי חז"ל שקודם שנכנס הנפש לגן עדן לריך לעצור דרך נהר דימור, כדי ללרף הנפש ולנתק שייכותה אל העוה"ז, כן צנ"י ציליאתם ממלרים עצרו דרך היס, ושם נתעלה נפשם, וצבערתם דרך היס

¹ עי' בשיחה לפרשת משפטים ששם מבוארים דברי הגר"א בארוכה.

יחקה הקשר בין מזרים לישראל, יש לפרש כי היליחה ממזרים היתה גאולת הגוף וקריעת ים סוף היתה גאולת הנפש.²

ענין המן שמצואר שהי לורך להכנה של קי"ם כדי שיזכו בני ישראל אלי, מצואר צאמת בדברי הרמב"ן, אמרו חז"ל (יומא עה:): ח"ר לחם אצירים אכל איש, לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי ר"ע, וכשנאמרו דברים לפני ר"י אמר להם לאו ואמרו לו לעקיבא, עקיבא עעית וכי מלאכי השרת אוכלין לחם והלא כבר נאמר וכי אלא לחם אצירים לחם שנבלע באצירים, ומצאר הרמב"ן כי קיום המלאכים הוא מזיו השכינה, שמה שואצים המלאכים החיות שלהם, וזה נקרא מאכלם, והמן הוא צאמת זיו השכינה, אלא שהוא זיו השכינה שנחגשם במקלת, שנחגשם רק כדי אחיזה, שנחגשם שיהי כמו מזלג ומלקחיים צמה לאחוז הזיו השכינה בזה העולם הגשמי, אבל יסוד המן הוא זיו השכינה, וזה שאמר ר"ע לחם שמלה"ש אוכלין אותו, כי הרי המן ביסודו הוא זיו השכינה אשר המלאכים מזונין ממנה, ור' ישמעאל חולק, ובודאי מודה ר"י לעלם הדברים מהו מהות המן, אלא שס"ל כי לא שייך לקרותו לחם שמלה"ש אוכלין אותו אם כבר נחגשם במקלת, אף אם לא נחגשם רק בכדי אחיזה.³

ובכדי שהא זיכולת בני ישראל להיות מזונים מזיו השכינה היו לרכיבים התעלות רוחנית, וצעת קריעת ים סוף היי להם התעלות זו, שצעת קריעת הים השיגו השגות גדולות, ורחחה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, ומזה נחפלו שיהי להם שייכות להמן, ולכן מלינו שכל עת שהיו בני ישראל צמדבר כשירדו ממדריגתם היי להם עענות על המן, כי צעת שהי להם ירידה לא היי להם שייכות אל המן, כי המן הוא מזון הנפש, ומשם שואב גם הגוף חיותו, וכמו שמצאר האלשי"ך הקדוש, כי כמו צעת שאנו אוכלים דבר גשמי, גם הנפש שואב חיותו מזה, כי הנפש מחובר אל הגוף, וצעת שהגוף יש לו חיות מהמאכל גם הנפש יונק משם חיותו, כן צעת שהיו בני צמדריגה גדולה הרי עיקר חיותם היי חיות הנפש, והיי הגוף כעפל אל הנפש, דוגמת מה שאללינו הנפש טפילה להגוף, ולכן שאב הגוף חיותו ממזון הנפש, מזיו השכינה שהוא מאכל וקיום המלאכים, ולכן צעת שהי להם עענות על המן אמרו "צלתי אל המן עיינו ונפשנו יבשה", נפשנו יבשה דייקא, כי היי חסרון צהנפש, וצעת שירדו ממדריגתם לא היי להם שייכות להיות מזונים מזיו השכינה. וכן מצואר צחת"ם כי צדרך כלל סדר עיכול המזון צגוף הוא, שמקודם הולך אל הכבד, והולך דרך

² ובזה יש להבין גם סמיכת הפרשיות, כי כבר ביארנו בלקוטי דיבורים לפרשת בא שבמצות תפילין ישנם ההארות של הגאולה ממצרים, ובתוך התפילין גנוז הגאולה ביד חזקה, ועצם הנחת התפילין פועל אצל אדם המניחו יציאה ממצרים, ותפילין של יד ותפילין של ראש הם ב' הגאולות, תפילין של ראש שהוא נגד המח הוא גאולת הנפש, ותפילין של יד שהוא נגד הלב והגוף שהוא גאולת הגוף, ולכן אסור להפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש כי גאולת הגוף צריך להיות ביחד עם גאולת הנפש.

³ עי' עוד באור גדליהו מועדים מאמר יוה"כ בבחינת שבת.